

GLOBAL BİR ANLAYIŞ YARATMANIN YOLU: KÜLTÜRLERARASI EMPATİ THE WAY OF CREATING A GLOBAL UNDERSTANDING: INTERCULTURAL EMPATHY

Ayşen TEMEL EĞİNLİ*
Neslihan ÖZMELEK TAŞ**

Öz

Kültürel farklılıklar, globalleşmenin etkisi ile kişilerin yaşamının merkezinde yer almaya başlamıştır. Bu durum, kişinin diğer kültürden kişilerle iletişim kurmasını ve sürdürmesini gerekli kılmaktadır. Farklı kültürden kişiler ile doğru ve etkili iletişim kurabilmek için ise kültürlerarası (iletişim) yeterliliğe sahip olmak önem taşımaktadır. Bu noktada ise farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olmanın ötesinde, o kültürden kişileri anlamak ve bu anlayışla yanıt verebilmek gerekmektedir. Bunun için kültürlerarası yeterliliğin en önemli bileşeni kültürlerarası empatidir. Bu çalışmada kültürlerarası empati kavramı ve kültürlerarası empatinin gelişimi için kültürlerarası duyarlılık ve kültürlerarası farkındalık kavramları aşamaları ile birlikte açıklanmaktadır. Bununla birlikte kültürlerarası empati kavramına ilişkin 1997 ile 2017 yılları arasında yayınlanmış makaleler WoS ve Scopus'ta dizinlenen çalışmalar içerik analizi yolu ile incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda makaleler, kültürlerarası empati kavramının ele alınış biçimi, araştırmanın konusu, araştırma yöntemi vb. kategorilerde betimsel istatistikler ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Empati, Kültürlerarası Empati, Kültürlerarası Yeterlilik.

Abstract

Cultural differences have begun to take place at the center of people's lives with the influence of globalization. This situation obliged individuals to communicate with people who are from different cultures and also to sustain this communication. In order to communicate correctly and effectively with people from different cultures, it is important to have intercultural competence (communication). At this point, besides having knowledge about different cultures, it is necessary to understand and respond people who are from that culture with this mentality. Therefore, the intercultural empathy is the most important component of the interpersonal competence. In this paper, the notions of intercultural empathy, intercultural sensitivity and intercultural awareness are explained with the stages of these concepts for the development of intercultural empathy. In addition to this, the articles on the concept of intercultural empathy which were published between 1997 and 2017 in WoS and Scopus have been examined by using the content analysis method. At the end of the research, the articles were evaluated with the descriptive statistics in categories as the usage of intercultural empathy notion, the subjects of the researches, the methods of the researches and so on.

Keywords: Culture, Empathy, Intercultural Empathy, Intercultural Competence.

GİRİŞ

Global bir yapı içerisinde eğitim, işgücü, sosyal ve politik vb. birçok alanda ülkeler diğer ülkeler ya da kültürler ile karşılaşmakta ve çoğu zaman birlikte çalışmaktadırlar. Bu durum kişilerin farklı kültürel yapılarla bağlantı kurmasını gerektirmekte ve kişilerin birbirleri ile bağlantıda olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle farklı kültürleri kabul etmek ve anlamak, kültürlerarası iletişim becerilerini geliştirmek bir zorunluluk haline almaktadır.

Kültürel farklılıkları fark etmekle başlayan kültürlerarası duyarlılık ve ardından kültürel farklılıkları kabul etme ile gelişen kültürel farkındalık için öncelikle kişilerin diğer kültürün kültürel bileşenlerini öğrenmeleri gerekmektedir. Bu anlamda diğer kültüre ilişkin öncelikle temel bilgilerin (tarih, coğrafya, aile ve sosyal yapısı, politik sistemi vb.) öğrenilmesi dahi kültürün farkında olmak için bir başlangıçtır. Bunun ardından söz konusu kültürün değerlerini derinlemesine öğrenmek ve anlamak, o toplumun kültürel haritasını ya da kültürel gramerini çözmek demektir (Chen&Starosta, 1998). Diğer kültürden kişilerle etkileşimde başarılı olabilmek ve kültüre adapte olabilmek kişisel tutum ve becerilerin geliştirilmesi ile ilişkilidir. Kültürlerarası iletişim yeterliliği kazanabilmek aşamalı bir süreç olup, farklı kültürlerden kişilerle etkileşim kurmayı gerektirmektedir.

Etkili bir kültürlerarası iletişimin en önemli anahtarı ise empati yeterliliğine sahip olmaktır. Bu, sadece farklı bir kültürden kişinin hislerini deneyimlemek ile sınırlı olmayan, aynı zamanda kişinin kendi duyguları ile onunkileri karşılaştırarak O'na yansıtmayı da içeren bir süreçtir. Bu da, diğerinin neyi düşündüğünü ve neden bu şekilde davrandığını doğru bir şekilde anlamak ya da anlamlandırmaya dayanır.

* Doç. Dr., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Kişilerarası İletişim Anabilim Dalı, aysen.temel.eginli@ege.edu.tr

**Arş. Gör., Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, Kişilerarası İletişim Anabilim Dalı, neslihan.ozmelek.tas@ege.edu.tr

Ve bu değerlendirme ya da anlamlandırma objektif bir şekilde yapılmıyor ise empati gerçekleşmemektedir. Bir anlamda “karşıdaki kişinin gözünden dünyayı görmek, kulağından duymak ve onun kalbi ile hissetmek” ve sonuçta da bir anlayış yaratmak gerekmektedir.

Bu noktada kültürlerarası empati, kültürlerarası iletişim sürecinin doğru kurulmasını ve sürdürülmesini sağlamaktadır. Bir diğer ifade ile kültürlerarası empati, farklı kültürden kişilerle iletişim kurma sürecinde karşıdaki kişinin kültürel sınırlarının bilincinde olarak o kişinin perspektifini anlamayı gerektirmektedir. Kültürlerarası empati, kişilerin iyi bir ilişki ya da kültürlerarası bir iletişim kurma çabalarına yardımcı olmak için şarttır. Kültürlerarası empati sürecinde kişiler kendi kültürü ve diğer kültürler hakkında bilgi edinmek ve farklı kültürden bir kişinin bakış açısı ile o kültürü anlamaya odaklanmaktadır. Ayrıca, insanlar kişisel sınırlarının ötesine geçerek ve kendilerinininkinden farklı olan deneyimler hakkında bilgi edinmeye çalışmaktadır. Bir diğer ifade ile, kültürlerarası empati yeteneği, hedef kültürün içindeki kişilerin duygusal durumlarıyla ilgili anlayışını yansıtan birinin yetkinliğinin aynası olarak açıklanabilmektedir.

1. Empati ve Kültürlerarası Empati Kavramı

Empati, tarihsel ve filozofik yönü olması ve birçok bilim dalının inceleme alanına girmesi nedeni ile açıklanması oldukça güç bir kavramdır. Empati kavramı, 19. yüzyılın ortalarında Robert Vischer’in (1873) “Einfühlung” kelimesini ileri sürerek karşıdaki kişinin içinde bulunduğu durumu ve hislerini spontan olarak tahmin etme ya da öngörme olarak tanımlaması ile literatürde yerini almıştır (akt.Duan&Hill, 1996). Vischer ve arkadaşları empati kavramını günümüzde kullanılan anlamı ile değil, daha çok sanat ve psikolojik bir teori olarak kullanmışlardır. Empati onların gözlemleri sonucunda, bir roman, bir şiir vb. estetik objenin anlaşılabilirliği için performansı gösteren kişi ile dinleyici/izleyici arasında deneyim ve his anlamında anlam aktarımının sağlanmasını ifade etmek amacı ile kullanılmıştır. Bu noktada aslında belirtmek istenen sanatın aktarılması yoluyla insan duygularının da deneyimlenmesinin mümkün olabileceğidir (Calloway- Thomas, 2010, 8). Diğer yandan Lipps (1903) “Einfühlung” kelimesini psikoloji bilimi açısından geliştirerek bunu fenomenolojik bir metot olarak ifade etmiştir (akt. Montag vd., 2008). Bu bağlamda empati, uzun yıllar psikoloji alanında çalışan psikoterapistlerin ya da psikolojik danışmanların tedavi süreçlerinin bir parçası olarak görülmüştür. Bir kişinin psikolojik değişimi için yeterli ve doğru empati algılamasının olması gerektiği düşünülmüştür (Duan& Hill, 1996).

1909 yılı ortalarında Amerika’da psikolog Titchener, Almanca’dan Einfühlung kelimesinin yerine empati kelimesinin kullanılmasını ileri sürmüştür (Davis, 1996). Titchener, empati kavramının sadece estetik bir obje ile ilgili his ya da düşünce olarak kullanılmaması gerektiğini, empatinin bölümlere ayrıldığını ifade etmiştir (akt. Calloway- Thomas, 2010, 8). Bu anlamda da empati kelimesini diğer kişinin iç dünyasını hissetme ve okuma anlamında kullanmıştır. Çok uzun yıllar empati kelimesinin anlamı bu şekilde algılanmıştır.

Mead (1934) empati kavramını, diğer kişinin dünyayı nasıl algıladığına yönelik bir anlayış yaratmak için O kişinin rolünü alabilme/anlayabilme kapasitesi; Bennett (1979) “diğer kişinin deneyimine imgesel, entelektüel ve duygusal katılım” olarak tanımlamaktadır. Broome ise (1991) empatinin diğer kişinin içsel durumuna ilişkin duygusal bir tanımlama ve bilişsel rol alma bir diğer ifade ile diğer kişiyi anlama duygusu temelinde iletişim kurmayı kapsadığını belirtmektedir. Bu noktada Gladstein (1983) empatiyi, bilişsel ve duygusal empati olarak iki şekilde tanımlamıştır. Gladstein (1983) bilişsel empatiyi, diğer kişinin perspektifini alma ya da entelektüel olarak rol oynama olarak tanımlarken, duygusal empatiyi ise diğer kişinin duygularını anlayarak aynı duygu ile yanıt verme olarak ifade etmektedir.

Sözlük anlamı incelendiğinde empati kavramı, Eski Yunanca’daki “empathia” teriminden yararlanılarak İngilizce’ye “empathy” şeklinde tercüme edilmiş, Türkçe’ye ise Fransızca “empathie” kelimesinden girmiştir. Kavram, Yunanca’daki “em” ve “patheia” kelimelerinin birleşimidir. Latince’de “em” iç, içine, içinde; “patheia” ise Yunanca’da “pathos” kelimesinden gelip duygu, acı, algılama, telepati anlamlarına gelmektedir. Buna göre empati kelimesinin anlamı “içsel algılama” ya da “duygulara nüfuz etme” şeklinde de ifade edilebilir (Doğan vd., 2010, 279). Bu bağlamda Davis (1983b, 113)’de empati kavramını duyuşsal açıdan değerlendirmekte ve bir kişinin diğer bir kişiye karşı gözlemlediği deneyimlere dayanarak duyuşsal açıdan onun yerine kendisini koyması olarak ifade etmektedir. Empati, bireylerin başkalarının duygusal durumlarını anlama, bunlara cevap verme davranışına katkıda bulunan bilişsel ve duyuşsal bileşenler olarak tanımlanmıştır (Neumann vd., 2009, 340). Buna benzer bir tanım Riess vd.(2012, 1280) tarafından “empati, kişilerin, başkalarının sözel ve sözsüz duygusal ipuçlarını algılamasına ve yanıt vermesine olanak tanıyan bilişsel ve duyuşsal bileşenleri içeren bir kapasitedir” şeklinde yapılmıştır.

Empati kavramının, bilişsel ve duyuşsal bileşenler olarak tanımlandığında bu anlamda düşük düzey empati ve yüksek düzey empati olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Düşük düzeyde empati diğer bir

ifade ile temel düzeydeki empati, genellikle bilinçli olmaksızın ve otomatik bir biçimde diğer kişinin hislerini hissetmektir. Düşük düzeyde empati kuran bir kişi belirgin olan duyguyu yakalamakta ya da duygusal bulaşma yaşamaktadır. Yüksek düzeyde empati ise, otomatik bir şekilde gerçekleşmemekte, empati kuran kişinin bilinçli bir çabasını gerektirmektedir. Yüksek düzeyde empati bir anlamda diğer kişinin inanç ve isteklerini imgelemeyi ve düşünce biçimini anlamayı, bir anlayış oluşturmayı gerektirmektedir (Masto, 2015).

Kunyk ve Olson (2001, 318-322) tarafından empati kavramının kavramsallaştırılmasına yönelik olarak yapılan araştırmanın sonucunda empati kavramını insanın bir kişisel özelliği, profesyonel bir durum, bir iletişim süreci, sorumluluk/ilgi, özel bir ilişki olarak ele alındığını ifade etmektedirler:

- **İnsanın bir kişisel özelliği:** Empati, içsel ve doğal bir özelliktir. Empati diğer kişinin hislerini ve içinde bulunduğu durumu, bunların kişi için ne anlama geldiğini doğru anlamak olarak ifade edilmektedir.
- **Profesyonel bir durum:** Empati, diğer kişinin anlaşılmasına yönelik, temel olarak bilişsel ve davranışsal bileşenleri kapsayan iletişim becerilerini kapsamaktadır. Herhangi bir durumda hangi kelimenin kullanılacağı ya da belirli bir durumda nasıl davranılacağı konusunda tanımlama yapılmasını gerektirmektedir.
- **İletişim süreci:** Empati, diğer kişinin duygularını ve durumunu ifade etmesine ve anlaşılmasına olanak tanıyan bir iletişim sürecidir.
- **Sorumluluk/ilgi:** Empati, karşıdaki kişiye odaklanarak kişinin kendi bilinçli halini yitirerek, diğer kişiye odaklanarak deneyimlerini ve durumunu anlamaktır.
- **Özel bir ilişki:** Empati, iki kişi arasında zaman içinde gelişen karşılıklılık ilkesi temelinde ortaya çıkan, karşıdaki kişinin durumunu algılama ve buna yönelik yanıtlar vermeyi ifade etmektedir.

Empati, farklı perspektiflerden çok sayıda araştırmanın konusu olmasına rağmen, kültürel bir perspektiften ele alındığında ise keşfedilen yeni bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu noktada diyalojik yaklaşım, kültürlerarası bağlamda tanımlama yapılmasına daha yakın bir bakış sağlamakta, empati sürecinde ortak anlam yaratılması sürecini diğer kişinin var olan düşünce ve duygularına ilişkin bilginin doğru şekilde tanımlanmasını önemsemektedir (DeTurk, 2001). Bu bağlamda en temel anlamıyla kültürlerarası empati, kendi kültüründen olmayan kişilerin sahip olduğu kültürü anlama becerisi ve o kültüre karşı karşılıklı anlayış içerisinde duyarlılık gösterme biçimi olarak tanımlanabilmektedir. Kültürlerarası empati ile, hoşgörüsüzlük, ayrımcılık ve çatışma gibi olumsuz davranışlar ortadan kalkmakta ve kültürel veya etnik gruplar arasında karşılıklı anlayış ve saygı gelişmektedir (González-González vd.,2015, 4). Bu durum bireylerin yaşam kalitesini ve sosyal etkileşimlerini zenginleştirmekte, sosyal anlama ve pozitif sosyal davranışların gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Barr & Higgins-D'Alessandro, 2009, 752).

200 yılı aşkın bir süredir, diğerlerinin deneyimlerine karşı duyarlılık kavramı sosyal bilimciler tarafından tartışılmış ve bu kavramın çok boyutlu doğası kabul edilmiştir. Smith (1759) başkalarının deneyimlerine, entelektüel sempatiyle veya duygusal deneyimleri tanımaya yönelik hızlı, istem dışı, görünüşte duygusal bir tepki olarak tanımladığı içgüdüsel empati arasında ilk farklılaşmayı yapmış ve Spencer (1870)'de aynı ayırma girerek empatinin bu içgüdüsel / entelektüel ya da bilişsel / duygusal bölüşümünün bugüne kadar devam ettiğini belirtmiştir (akt: Davis, 1983a, 3).

Kim (2008: 361) "*kültürlerarası kişilik*" çalışmasında, "insanların kültürel kimliklerini yaşama biçimleri, aslında rasyonel değil, duygusal olarak yönlendirilen bir deneyim" olarak öne çıktığını belirtmektedir. Bu nedenle özellikle kültürlerarası empatide duygusal bileşenin önemi diğer kişinin kültürünü anlamada büyük önem taşımaktadır (Eisenberg & Fabes, 1990, 131). Duygular, bir bireyin özleri ile ilgili bir olay meydana geldiğinde ortaya çıkan, genelde kodlanmış evrensel bir dizi iç süreç olarak ifade edilmekte ve birçok bilgi kültürlerarasında paylaşıldığından dolayı duygusal deneyimler kültürlerarası anlayış yaratmayı kolaylaştırmaktadır (Aaker&Williams, 1998, 241). Bu noktada kültürlerarası empati, kendi kültürünü bir kenara atmak anlamına gelmemekte, hedef kültürde gösterilen kültürel farklılıkları akılcı bir şekilde anlama ve kabul etme olarak görülmektedir (Zhu, 2011, 117). Buna ek olarak kültürlerarası empati için ilk adım, kişinin kendi kültürünün farkında olması ve diğer kültürlerin varlığını kabul etmesi, ikinci adım ise, kendi kültürü ve diğer kültürler arasındaki farkları fark etmesi ve saygı duymasındır (Chen, 2013, 2267). Rosenberg (2003, 115)'de bunu desteklemekte ve "farklı kültürler, farklı insanlar ile empati kurulduğu takdirde, karşımızdakilerin insanlıklarına dokunulacağını ve paylaşılan ortak değerlerin farkında

olunacağını" ifade etmektedir. Bir diğer ifade ile kişilerin kendininkilerden farklı olan değerlerini, düşüncelerini, davranışlarını ve bakış açılarını anlamaya odaklanmaları gerektiği belirtilmektedir.

Bununla birlikte kültürlerarası empati, diğer kültürdeki kişilerin yaşam biçiminin, geleneklerinin, alışkanlıklarının mantığını vb. öğeleri anlaşılabilirliği anlamına gelmektedir. Bu anlamda imgesel yerleştirme, yani diğer kişinin gözünden görebilme yeterli sayılmamakta, bu durumda diğer kişinin hislerinin ve deneyimlerinin anlaşılması ile birlikte deneyimine duygusal katılımın gerekli olduğu açıklanmaktadır (Calloway- Thomas, 2010, 8). Bhawuk and Brislin (1992: 416) kültürlerarası empatide başarılı olabilmek için öncelikle kişinin diğer kültürler ile ilgili ve kültürel farklılıklara duyarlı olması ve diğer kültürden kişilere saygının bir göstergesi olarak kendi davranışlarını bu doğrultuda düzenlemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu noktada Kim (1991) farklı kültürden bir kişiyi ya da yeni kültürel bileşenleri öğrenmek ve uyum sağlamak için, kişinin sahip olduğu eski kültürel bileşenleri modifiye etmeye ya da uzaklaştırmaya izin vermesi gerektiğini açıklamaktadır.

2. Kültürlerarası Empatinin Gelişimi: Kültürlerarası Duyarlılık ve Farkındalık

Kültürlerarası (iletişim) yeterlilik, diğer kişinin kültürünü öğrenme ve anlama, o kültüre ilişkin unsurlara yönelik anlayış geliştirme, diğerinin gözünden olaylara bakabilme ve değerlendirme yetisinin kazanılmasını açıklamaktadır (Zakaria, 2000). Bu noktada kültürlerarası yeterlilik, diğer kültürden olan kişilere ilişkin empati kurma yeteneğini, o kişilerin davranış ve düşüncelerini eleştirmeden anlamaya çalışma özelliğini ifade etmektedir (Bush vd.,2001). Bu anlamda kültürlerarası empati, kültürlerarası yeterliliğin en önemli bileşeni olarak kabul edilmektedir.

Kültürlerarası empati, kültürel farklılıklara ilişkin dinamikleri yaratıcı bir şekilde yönetmeyi gerektirmektedir. Bu anlamda da Kim (1991) kültürlerarası iletişim yeterliliğinin en önemli bileşeni olan kültürlerarası empati için, bilişsel boyut, duygusal boyut, davranışsal boyut olmak üzere üç boyut tanımlamaktadır. Bilişsel boyut, kişinin mesajların anlamlarını belirleyen yapıları ve mekanizmaları yorumlayabilmesini; duygusal boyut, kişinin farklı kültürden bir kişiye uyum sağlamak için istekliliğini ve motivasyonunu; davranışsal boyut ise, kişinin bilişsel ve duygusal becerilerini kullanabilen yeterliliğe sahip olmasını ifade etmektedir. Bu noktada Williams (2005) kültürlerarası empati yeteneğine sahip olmak için, esneklik ve açık fikirlilik özelliklerini edinmek gerektiğini belirtmektedir. Özellikle diğer kültürden bir kişinin içinde bulunduğu durumu anlamak için bilişsel esnekliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer yandan açık fikirli olmak ise kişinin yeni fikirlere ve değişime açık olması, belirsizliklere yüksek tolerans göstermesi anlamına gelmektedir.

Kim (1991)'in bulgularına benzer bir yaklaşım gösteren Ting-Toomey (1999) kültürler arası empati kavramını, kültürlerarası yeterlilik kavramı ile eş anlamlı olarak kullanmakta etkili kültürlerarası etkileşim için kültürlerarası duyarlılık ve farkındalık olmak üzere iki temel aşamanın aşılması gerektiğini açıklamaktadır. Bu süreci de farklı kültürlerden kişilerin iletişim süreci içerisinde iken saygılı bir şekilde gözlemlemek ve tepki verebilmek için esnek ve uygun bir şekilde birbirlerinin davranışlarına karşılıklı olarak adapte olmayı öğrenmek olarak ifade etmektedir. Kartarı ise (2006, 238-247) kişilerarası iletişim yeterliliğinin gelişmesi için belirli aşamaların gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmekte, bu aşamaları da kültürlerarası duyarlılık, kültürlerarası uyanıklık, kültürlerarası beceriklilik olarak tanımlamaktadır. Kültürlerarası duyarlılığı duygusal bir süreç, kültürlerarası uyanıklığı bilişsel bir süreç, kültürlerarası becerikliliği ise davranışsal bir süreç olarak ele almaktadır.

Kültürlerarası duyarlılık, kişinin diğer kültürlerin farkında olması ve kabul etmesinin niteliğini göstermektedir. Kültürlerarası duyarlılık sahibi olmayan kişi, kültür ve diğer kişinin sahip olduğu değerler ile kendininkiler arasındaki farklılıkları kabul etmemeye eğilim göstermektedir. Bir anlamda farklı bir kültürden kişi ile iletişim kurmanın yolunu ve ilişkiyi reddetmektedir (Zhu, 2011). Chen (1997, 5) kültürlerarası duyarlılığı "bireyin, kültürlerarası iletişimde uygun ve etkin bir davranış göstermesini teşvik eden, kültürel farklılıkları anlamaya ve takdir etmeye yönelik olumlu bir duygu geliştirme becerisi" olarak tanımlamaktadır. Hammer ve arkadaşları (2003, 422) kültürlerarası duyarlılık kavramını, kültürel farklılıkları ayırt etme ve deneyimleme becerisi olarak açıklamaktadır. Bennet (1986/1993) kültürlerarası duyarlılığın gelişmesi için altı analitik sürecin aşamalı olarak gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Kültürlerarası duyarlılık aşamaları ve kişinin bir sonraki aşamaya geçmeden önce gelişim göstermesi beklenen kilit noktalar ise Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli ile şu şekilde ifade edilmektedir (Bennett, 1991; Bennett & Bennett, 2001; Bennett & Bennett, 2004):

- **İnkâr:** Kişinin kişilerarasındaki kültürel farklılıkları kabul etmemesi ve reddetmesidir. Bu aşamada kişi, kendi kültürünü tanımakta ve bilmekte, diğer kültürlerde de aynı şekilde

olduğunu varsaymaktadır. İnkâr aşamasında kişinin, başka kültürlerin varlığını kabul etmeyi öğrenmesi gereklidir.

- **Savunma:** Kişinin diğer kültürlerin varlığını bildiği, bu kültürler karşısında kendini tehdit edilmiş hissederek farklılıklardan rahatsız olduğu aşamadır. Bu aşamada kişi kendi kültürünü ve bakış açısını koruyabilmek için kendi kültürünü diğerlerinden üstün görebilmekte ve iletişim sürecinde buna göre karşılık vermektedir. Diğer yandan kendi kültürünü daha aşağıda tanımlayarak bundan dolayı savunma içerisine girilmesi de söz konusu olabilmektedir. Savunma aşamasında kişinin insanlığın ortak değerleri ve ihtiyaçları olduğunu, benzerlikler olduğu kadar farklılıkların da olduğunu algılaması gereklidir.
- **İndirgeme:** Kişinin diğer kültürleri ve bu kültürlerden insanların benzer duygu ve ihtiyaçlara sahip olduğunu kabul ederek kültürel benzerliklere odaklandığı aşamadır. Bu aşamada kişinin kültürel bilincinin gelişmesi, kültürel benzerlikler olmakla birlikte kültürel farklılıkların varlığını da öğrenmesi gereklidir.
- **Kabullenme:** Kişinin kültürlerarasındaki farklılıkları öğrendiği ve kabul ettiği aşamadır. Kişi bu aşamada diğer kültürlere ve bu kültürlerden kişilere saygı duymakta ancak bu farklılıklarla nasıl baş edeceğini bilememektedir. Bu noktada kişinin kendi kültürel farklılıklara ilişkin bakış açısını netleştirmesi ve kültürel farklılıklar arasında geçişleri başarması gereklidir.
- **Adaptasyon:** Kişinin kültürel farklılıklarla karşılaşma ve birlikte yaşama konusunda deneyim elde ettiği aşamadır. Kişi, farklı kültürlerden kişilerle iletişim kurmak ister ve kendi kültürel değerlerini koruyarak diğer kültürle etkileşime girebilir. Bu aşamada kişinin atıfta bulunma ve empati yeteneğini geliştirmesi gereklidir.
- **Bütünleşme:** Kişinin kendi kültürel kimliğini tanımladığı aşamadır. Kişi kendisini iki ya da daha fazla kültüre ait hissedebilir. Bu aşamada kişinin kültürlerarası empati ve kültürel görecelik kazanması gereklidir.

Kültürlerarası duyarlılık, kişilerin farklı kültürden kişilerle karşılaştığında duygularındaki değişiklik üzerine yoğunlaşmakta bir anlamda kişinin kültürlerarası etkileşimden önce, etkileşim sürecinde ve sonrasında olumlu duygusal tepkiler alabilmesini hedeflemektedir. Bir başka ifade ile kültürlerarası duyarlılık kişinin kendini değerlendirmesi ve bu konuda duygusal yönünü geliştirmesi ile ilgilidir (Kartarı,2006,239). Kültürlerarası duyarlılık geliştiren bir kişinin sahip olması gereken özellikler şu şekilde ifade edilebilmektedir (Chen &Starosta ,1997, 8-13 ; Chen, 1997, 7-9):

- **Kendine güven:** Kültürel olarak duyarlılık gösteren bir kişinin, yüksek düzeyde kendine güveni vardır. Kendine güven, kendine değer verme ile ilgili olup, kendine güveni olan kişiler bulunduğu sosyal çevre içerisinde kendi potansiyelini nasıl en iyi şekilde geliştirebileceğini algılayabilmektedir.
- **Kendini denetleme:** Kişinin belirli ortamlarda konuşma ve davranışlarını düzenleyebilme yeteneğinin olmasını ifade etmektedir. Yüksek düzeyde kendini denetleme özelliği olan bir kişi, içinde yer aldığı ortamlarda kendini sunma ve davranışlarını düzenlemede hassastır.
- **Açık fikirlilik:** Açık fikirlilik, diğer kişilerin açıklamalarını kabul etmek ve kendini onlara açıklamak için açık ve istekli olmayı ifade etmektedir. Açık fikirli olan bir kişinin diğer kültürleri de anlamaya ve dünyayı algılamaya istekli olması gereklidir.
- **Empati:** Kültürlerarası duyarlılık konusunun en temel bileşeni empatidir. Kültürlerarası duyarlılığı olan bir kişinin, empati özelliği sayesinde diğer kültürlerden olan kişilerin dünyasına girebilmesi ve yeni durumlarda farklı rollerdeki kişileri anlayabilmesi mümkün olmaktadır.
- **Etkileşim ilgisi:** Kişinin belirli bir konuyu ya da durumu ve kendini algılamasını ifade etmektedir. Etkileşim ilgisi olan kişiler, kültürlerarası duyarlılık gerektiren durumları daha iyi algılama ve mesajları anlama özelliğine sahip olarak, uygun geri bildirim verebilir.
- **Yargıları dinleme:** Yargıları dinleme özelliği olan bir kişi kültürlerarası iletişim durumlarında diğer kişileri içtenlikle dinlemektedir. Kültürlerarası duyarlılık gerektiren durumlarda yargıları dinleme özelliği olan bir kişi kültürlerarası farklılıkları da etkili bir şekilde dinleyerek sonuca ulaşabilecektir.

Kültürlerarası duyarlılık, çok kültürlü bir dünyada uyum içinde ve anlamlı bir şekilde yaşamının ön koşuludur. Kültürlerarası farkındalık ve kültürlerarası yeterliliğin gelişimi için en temel ve önemli unsur

kültürlerarası duyarlılığın gelişmesidir (Chen & Starosta, 1997). Kültürlerarası farkındalık, iki kişinin karşılıklı olarak birbirlerinin kültürlerinin farkında olmalarını ifade etmektedir. Bir diğer ifade ile sadece kendi kültüre değerlerinin var olmadığını, başka kültürlerin de var olduğu ve o kültürlerin de kendine ait değerleri olduğunu bilme ve buna ilişkin bir bakış açısı kazanma yeteneğini açıklamaktadır (Zhu, 2011). Aynı zamanda kültürlerarası farkındalık, farklı kültürden bir kişi ile iletişime girildiğinde o kişinin kültürünü ve bu bağlamda perspektifini anlamayı ifade etmektedir. Bu anlayış, diğer kültürün farklı özelliklerinin olduğuna ilişkin bir biliş üzerine kurulmakta ve kültürlerarası etkileşimlerde diğer kişinin davranışlarını etkili bir şekilde değerlendirmeye dayanmaktadır (Triandis, 1977).

Kültürlerarası farkındalık, kültürlerarası yeterliliğin bilişsel yönünü oluşturmada, kişinin kendisi ve diğer kişinin kültürü arasındaki farklılıkları anlamasını ve kendi düşüncelerini değiştirmesini ifade etmektedir. Bu, kültürlerarası etkileşim sürecinde var olan ya da olabilecek belirsizlikleri ve farklı anlamlandırmayı en aza indirmeyi sağlama amacını taşımaktadır. Kültürlerarası farkındalığı gelişmiş bir kişi kültürel farklılıkları fark ederek bu yeteneğini geliştirmiş çok kültürlü birlikteliği sürdürebilir. Bir diğer ifade ile kişi, hem kendinin farkında hem de kültürel uyaklık özelliğine sahip olarak diğer kültürün etkisinin farkında olabilir (Kartarı, 2006, 242-243).

Kültürlerarası farkındalığın kişinin farklı kültürden bir kişi ile iletişime geçtiğinde kendi değerleri, inançları, tutumları ve bakış açısını hakim kılmaksızın ortak bir anlayış yaratmaya odaklanabilmesinin gerçekleşebilmesi için temel olarak birbiri ile iç içe geçmiş üç aşamanın izlenmesi gerektiği belirtilmektedir (Hanvey 1987 akt. Chen & Starosta 1998, 31-33):

- **Yüzeysel kültürel özelliklerin farkına varılması:** Bu aşamada kişinin diğer kültür ile ilgili sahip olduğu yüzeysel ve özellikle de taraflı bilgilerini ya da izlenimlerini fark etmesi gerekmektedir. Örneğin belirli kültürler hakkında medya ya da sadece arkadaş ortamında edindiği bilgilerle oluşturduğu stereotipleri fark etmesi bu aşamada farkındalık için çok önemlidir.
- **Derin kültürel özelliklerin farkına varılması:** Bu aşamada kişinin kendi deneyimleri ya da başkalarının deneyimleri aracılığı ile edindiği önemli ve daha derin kültürel özellik ve tanımlamalarını fark etmesi gerekmektedir. Söz konusu bu bilgilere sıkı sıkıya sarılmak yerine değişebileceğini diğer kültürü tanıyarak ve anlayarak farklı anlamların keşfedileceğini bilme noktasına varılabilir. Bu noktada kişinin rasyonel ve entelektüel bir analiz yaparak, diğer kültürün perspektifinin var olduğunu anlayarak, kültürel farklılıkları haklı çıkarmasıdır.
- **Farklı kültürün içinden biri gibi anlaşılması:** Bu aşamada kişinin diğer kültürü ya da diğer kültürden birinin o kültür içinde hissettiklerini, düşündüklerini ve davranışlarını anlamaya yönelme, bir diğer ifade ile empati kurabilmek gereklidir.

Kültürlerarası yeterliliğinin davranışsal yönü ise, kültürlerarası beceriklilik olarak tanımlanmakta ve kişinin farklı kültürden kişilerle etkileşime girdiğinde bu süreçte iletişimin amaçlarına ulaşabilmesi için nasıl davranması gerektiğini bilmesini ifade etmektedir. Bu noktada kültürlerarası beceri, kültürlerarası iletişim sürecinde mesajı seçme, algılama, uygun bir biçimde kodlama ve ifade etme gibi yetenekleri içermektedir. Bu noktada en önemlisi kişinin karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini anlayarak iletişim kurabilmesi yani kültürlerarası empati yeteneğine sahip olmasıdır. Bu yetenek de etkin duyarlılık olarak da tanımlanmaktadır (Kartarı, 2006, 244-246).

3. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın amacı, kültürlerarası empati kavramının literatürde nasıl bir gelişim izlediğini belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak 1997-2017 yılları arasında uluslararası WoS ve Scopus atf veritabanlarında sosyal bilimler alanında yayınlanan ve başlığında "kültür ve empati" ile "kültürlerarası ve empati" terimlerinin geçtiği "araştırma makaleleri" betimsel içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. İçerik analizi yöntemi sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan önemli bir analiz türüdür (Yıldırım, 2015, 115). İçerik analizi yöntemi, istatistiki veriler kullanılarak elde edilen veriler üzerinden yorum imkanı sağlar ve niceliksel verilere ulaşmayı hedefleyen bir yöntemdir (Çilingir, 2017, 150).

İlgili veritabanlarında yapılan aramalar sosyal bilimler alanında yapılmış çalışmalar ile sınırlandırılmıştır. WoS ve Scopus'ta kültür ve empati ile "kültürlerarası ve empati" terimi ile yayınlanan toplam 38 yayın (WoS=18; Scopus=20) bulunmuştur (11 Kasım 2017 tarihli arama sonuçları). İkisinde de dizinlenen toplam 11 aynı çalışma elenmiş; geriye kalan 27 yayın içinden ise sosyal bilimler alanı dışında kalan yayınlar araştırmaya dahil edilmemiştir (toplam 11). Bu bağlamda araştırma ölçütlerine uygun seçilen 16 yayın (WoS=12; Scopus=4) (Tablo 2) amaçlı örneklem ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye

sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Dolayısıyla amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, 135). Örneklem dahiline alınan 16 yayın, “araştırmanın türü, örnekleme büyüklüğü, örnekleme türü, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri” kategorileri altında incelenmiştir.

Tablo 2: Araştırmada yararlanılan çalışmaların genel görünümü

Konusu	Yazar (Soyad)	Ülke	Araştırmanın Konusu	Araştırmanın Amacı	Araştırmanın Sonucu
Genel	(Lorié, ve diğ., 2017)	ABD	Sözlü ve sözsüz kültürel empati	Kültürün çapraz kültürel yeterliliğini arttırmak amacıyla kültürün empatiye nasıl etki ettiğini inceleyen çalışmaların sistematik bir şekilde gözden geçirilmesi amaçlanmıştır.	Sözsüz iletişimin ve kültürün, sağlık hizmeti sunumunun neredeyse her yönüne nüfuz ettiğini ve bu yönde araştırmaların gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Literatür sonucuna göre, kültürün tıbbi anlamda sadece NVB için normları şekillendirdiği değil, aynı zamanda iletişimin kendisine aracılık ettiğini de vurgulamaktadır.
Eğitim	(Raw, 2017)	Türkiye	Mülteci kriziyle başa çıkmada empatinin rolü	Mülteci ailelerin çocuklarının okul içindeki davranışlarını empati yaklaşımı ile incelemek.	Öğrencilerin söylediklerine odaklanmak yerine ne demek istediklerinin anlaşılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sınıf içerisinde bazı öğrenciler yüzlerinde görüntüleri (ifadeleri) bilinçli olarak saklamaya ya da değiştirmeye çalışsalar dahi, iyi eğitimciler eğitim ihtiyaçlarını belirlemek için empati kurmalı ve bireysel olarak özel bir program hazırlamalıdır.
Psikoloji	(Ekong, Kavookjian, & Hutchison, 2017)	ABD	Eczacılık öğrencilerinin eğitim sonrası motivasyonel görüşme gibi hasta odaklı danışmanlık becerilerini uygulama yönündeki niyetlerine yönelik araştırma	Birinci sınıf Eczacılık öğrencilerinin yatınlıklarını (ör. Empati, kültürlerarası duyarlılık ve hasta merkezli iletişim becerileri olarak MI algılamalarını değerlendirmek ve potansiyel müfredat içeriği / iletişim becerileri) ve eğitim ihtiyaçlarını belirlemek.	İletişim becerileri müfredatlarına yenilikçi eğitim stratejilerin eklenmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. MI kullanımı için potansiyel alanlardan olan empati ve kültürlerarası duyarlılık kavramlarının önemli olduğu görülmüştür. Empati ve kültürlerarası duyarlılık, hasta katılımı ve hasta iletişimini iyileştirmek için faydalı becerilerdir. Hasta merkezli iletişim becerileri için eğitim ve öğretim, öğrencilerin merkeze dayalı stratejileri cinsiyete dayalı farklılıklara ve tutumlara nasıl yöneltilceğini anlamak için keşfedilmelidir.

Psikoloji (Peifer ve diğ., 2016)	ABD	Azınlık grupların etnik kimlik ve empati araştırması	Katılımcıların etnik kimlikleri ve etno kültürel empati kurmayı amaçlayan rehberlik programlarının etkileri araştırılmak istenmiştir.	Çalışmadan elde edilen sonuçlar, katılımcılar için etnik kimlik gelişimi ile ilgilenen danışmanlık programlarını bilgilendirmektedir. Katılımcıların etnik kimliğini geliştirmeye ilgi duyan programlar, etno kültürel empati kurmanın yanı sıra kendi kendini keşfetmeye odaklanmanın yararından bahsedilmektedir. Çalışma, benzer ve farklı kültürel geçmişlerden çiftler için kültürel kimlik oluşumunda rehberlik programlarının rol oynayabileceğini desteklemektedir.
Genel (Park ve diğ., 2016)	Japonya	Japonya'daki ve Avustralya'daki yanlılığı azaltmada empatinin rolü	Kendi kendini geliştirme endeksinde iki kültür arasındaki empatinin etkisini araştırmak.	Bu çalışma kapsamında, empati kavramı ile kültürlerarası "ben ve diğerleri" ile olan ilişki incelenmiştir. Empatinin, kişilerarası karşılaştırmalarda SHN (self-humanising)'yi azalttığını ve böylece empati kuran insanların kendilerine ve başkalarına daha eşit insanlık derecesine sahip olma eğiliminde oldukları ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bu evrensel bir fenomen olarak görülse de, empatinin SHN üzerindeki etkisi Japonya'da Avustralya'dan daha büyük olarak görülmüştür. Bu bulgu, diğer Doğu Asya toplumları ile Batı arasındaki karşılaştırmalar için genelleme yapılmasını sağlayabilir.
Psikoloji (González-González, Álvarez-Castillo, & Fernández-Camín, 2015)	İspanya	Çok kültürlü eğitim ortamlarında empatik stratejiler	Çok kültürlü eğitim ortamlarında empatik stratejilerin kullanılmasına ilişkin araştırma ve uygulama, gruplararası ön yargılarla mücadele etmenin etkili yollarını ortaya çıkarmak amacıyla İspanyol nüfusu içerisindeki Fas kökenli nüfusa yönelik duygusal bileşenli spesifik kültürlerarası empatiyi ölçmek için bir araç tasarlanmıştır.	İlgili makalenin sonuç bölümünde yer alan Tablo 1'e göre, beş başlangıç faktöründe orta-yüksek seviyelere doğru bir eğim ile katılımcıların ortalama empati düzeylerini belirtmektedir. İki coğrafi kökenden de katılımcıların, varsayılan bağlamsal farklılıklara rağmen, beş empatik duyguyu (sempati, merhamet, karşılığınininin duygusu, hassasiyet ve şefkat) eşdeğer bir yoğunlukta yaşadıkları doğrulanmıştır. Benzer şekilde, duygusal reaksiyonlardaki ölçümler farklılık göstermemiştir (keşif ve doğrulayıcı).
Psikoloji (Luo ve diğ., 2014)	Çin	Kültürel yönelimlerin belirli boyutlarının gen-kültür etkileşimlerinin hem davranışsal hem de sinirsel düzeyde araştırılması	Doğu Asya ve Batı kültürlerini ayıran kültürel yönelimlerin ana boyutu olan bağımlılıkla nasıl etkileşime girdiğini araştırmak.	Sonuç olarak, davranışsal / psikolojik eğilimler ve bunlarla ilişkili beyin aktivitesi üzerinde gen-kültür etkileşiminde benzer kalıpları açıklamakta ve birlikte çalışarak empati ile ilgili davranışları (ör. Özgecilik) yönlendirmek için genin kültürle nasıl etkileşime girdiğini belirlemektedir. Bulgu sonuçlarına göre, genotipin sadece bireylerin davranışsal veya sinirsel empati indekslerini yeterince tahmin edemediğini ve insanların empati yeteneğini iyi yansıtan durumun gen kültürel etkileşim sonucu olduğunu göstermektedir.

Eğitim	(Micó-Cebrián & Cava, 2014)	İspanya Cinsiyet farklılıkları ve kültürlerarası duyarlılığın üst ve alt seviyedeki öğrencilerde empati ve yaşamdan memnuniyet üzerine olan sonuçlar karşılaştırılmıştır	Üst düzey ilköğretim öğrencileri arasında kültürlerarası duyarlılık, empati, benlik kavramı ve yaşamdan memnuniyet arasındaki ilişkiyi analiz etmek.	Elde edilen sonuçlara göre, kız öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık, duygusal empati ve akademik benlik kavramları erkeklerle kıyasla daha yüksektir. Duygusal empati, sosyal benlik kavramları daha fazla olan öğrencilerin yaşamdan memnuniyetlerinin daha iyi olduğunu görülmektedir.
Psikoloji	(Numata, 2013)	Japonya Japonya'da yaşayan işini kaybetmiş Japon-Brezilyalıları karşı empati geliştirmeye yönelik mektup yazma görevi araştırılmıştır.	İşini kaybeden kişilerin deneme okumalarının etkililiğini araştırmak.	Grup dışı üyelere olan ilgi, kendileriyle ilgili bilgi edinme konusunda motivasyonu güçlendirmiş ve bu da önyargıyı azaltmıştır. Aslında sosyal azınlıklar olarak grup üyelerine çok az ilgi gösteriliyor ve bu nedenle önyargılı bilgiler temelde kolayca kalıplaşıyor. Bu çalışma, mektup yazma görevinin, grup dışı üyeler olarak Japon-Brezilyalıları yönelik empati geliştirdiğini göstermiştir. Buna göre, onlara olan ilginin de arttığı gözlenmiştir. Mektup yazma görevi de aktif (pasif olmayan) perspektif alımı içerdiğinden, önyargılı bilgiye dayalı olarak basmakalıp olma olasılığı yüksek olan grup dışı üye olarak Japon ve Brezilyalıların bakış açısını daha doğru bir şekilde anlamak için bir yöntem olarak etkili olmuştur.
Eğitim	(Güney & Seker, 2012)	Türkiye Empatinin sınıf ortamındaki etkileşimi	Öğrencilerin empati gelişiminde tarihsel karakter ve olayların etkisini araştırmaktır.	Bu çalışmanın sonuçları, öğrencilerin bilim adamlarına ve bilimsel çalışmalara saygı duymalarını, toplumların bilimsel çabalarla olan ilişkilerini anlamalarını ve tarihsel vakaların fen öğretiminde kültürel bir araç olarak kullanıldığı durumlarda bilimin kültüründe nasıl çalıştığını göstermektedir. Buna ek olarak, öğrencilerin bilim kültürü ile etkileşimlerinin tarihsel empati aracılığıyla kurabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Eğitim	(Esteban-Guitart, Damián, & Daniel, 2012)	Kolombiya Kültürlerarası eğitim ortamında çeşitliliğin empati ve hoşgörüsü	Empati ile ilişkili olarak çeşitliliğin toleransını analiz etmektir.	Bu çalışmanın sonuçları, ahlaki, sosyal gelişim, empati, çeşitlilik ve hoşgörü ile bağlantılı olarak henüz incelenmemiş bir örnekle birlikte yeni veriler ortaya koymaktadır. Küreselleşmenin işaret ettiği uluslararası bağlamda empatik duyarlılığın ve çeşitliliğe karşı hoşgörünün geliştirilmesine dikkat etmenin gerekliliğine ulaşılmıştır. Kültürlerarası bir eğitim modeli, etnik ve kültürel çeşitliliğin tanınmasını teşvik ettiği, yabancı düşmanlığına ve ırkçılığa aykırı prososyal davranışları kolaylaştırdığı varsayılmaktadır. Kültürlerarası bir eğitim modeli, çeşitliliği arttırmakta, empati ve toleransı olumlu yönde etkilemektedir.

Eğitim	(Barr, 2011)	ABD	Öğretmenlerin empati ile okul kültürü algıları arasındaki ilişki	Öğretmenlerin bakış açısını algılamak, öğrenci-akran ilişkileri, okul normları ve eğitim olanakları hakkındaki algıları incelemek.	Bu çalışmada yalnızca öğretmenler araştırılmış ancak gelecek araştırmalarda öğrencilerin ve öğretmenlerin okul kültürü perspektifleri ve empati benzerlikleri üzerine odaklanılması gerektiği sonucu ortaya konulmuştur. Test öncesi ve sonrasındaki tasarım, öğrencilerin ve öğretmenlerin okul kültürü algılarının okul yılı boyunca yakınsadığını ve empatinin bu değişiklikler üzerindeki etkisini göstermiştir.
Psikoloji	(Barr & Higgins-D'Alessandro, 2009)	ABD	Empati ve prososyal davranışın okul kültürü ile ilişkisi	Bu çalışmanın amacı Just Community School'da ve geleneksel lisede okul kültürü, empati, öğrencilerin prososyal davranışlarındaki boylam değişikliklerini incelemektir.	Okul kültürü ve empati üzerine yapılan bu araştırmanın sonuçları şöyledir; okul kültürü ve empati arasında korelasyon varken, prososyal davranış ile okul kültürü arasında bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum özetle, empati değişikliklerinin ergenlerin günlük hayatlarında bilişsel ve duygusal tepki göstermeleri için daha fazla fırsat sahip olmaları gerektiğini düşündürmektedir.
Eğitim	(Barr & Higgins-D'Alessandro, 2007)	Birleşik Dev.	Öğrencilerin lise kültürüne dair empati düzeyleri	Ergenlerin empati ve prososyal davranış konusundaki anlayışı arttırmak ve okul kültürü ile ergenlerin empati ve prososyal davranışları arasındaki ilişkileri incelemektir.	Bu çalışma, okul kültürü için çok boyutlu yapıların kullanılmasını ve eğitimin gençlik üzerindeki etkilerini anlamak için empati kurmanın önemini vurgulamaktadır. Empati ile yaş veya okul kültürü ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
Genel	(Chung, R. C., & Bemak, 2002)	ABD	Kültür ve empati arasındaki etkileşim	Bu makalede kültür ve empati etkileşimi tartışılmakta ve kültürel empati kurmak için kılavuzlar önerilmektedir.	Kültürel açıdan duyarlı bir empatinin, kültürler arasında iyileşme sürecine büyük ölçüde katkısı bulunmaktadır.
Psikoloji	(Aaker & Williams, 1998)	ABD	Kültürel oryantasyon ve duygu üzerine yapılan araştırmaların incelenmesi	Duygusal itiraz türlerinin kültürler arasındaki ikna edici etkisini incelemek ve bu itirazların kültürler arasındaki etkinliklerindeki farklılık nedenlerini araştırmak.	Yapılan araştırmalar, nispeten yeni bir düşünce biçiminin (kollektivist bir kültür üyeleri için bireysel düşüncelerin, bireyci kültür üyeleri için toplu düşüncelerin) üretilmesinin ve geliştirilmesinin bu çalışmada bulunan ikna edici etkileri açıkladığını göstermiştir. Bu sonuçlar bir yetenek-motivasyon çerçevesinde yorumlanır ve kültürlerarası ikna etkileri içeren teorik etkiler üzerinde tartışılmasına olanak tanımaktadır.

4. Araştırmanın Bulguları

Bu çalışmada WoS ve Scopus atıf veritabanlarında dizinlenen araştırma ölçütlerine uygun toplam 16 makale üzerinde analizler yapılmıştır. 16 yayın alanlarına göre incelendiğinde en fazla Psikoloji alanında yayın yapıldığı görülmektedir. Bu alanda yapılan yayın sayısı 7 adettir. İkinci olarak ise 6 adet yayınlara eğitim alanı öne çıkmaktadır. Geriye kalan 3 adet yayın ise genel kapsamlı olarak kategorize edilmiştir. Bu yayınlar aşağıdaki tablolarda belirtilen kriterlere göre değerlendirilmiştir.

4.1. Makalelerin dergilere ve dergi konularına göre dağılımları

İlgili atıf veritabanlarında belirtilen kriterlere göre çıkan sonuçlar incelendiğinde toplam 16 çalışmanın yayınlandığı dergi ve bu dergilerin konu dağılımları aşağıdaki Tablo 3 ve 4'te görülmektedir.

Tablo 3: Makalelerin dergilere göre dağılımı

İncelenen Dergiler	Makale Sayısı
Adolescence	1
American journal of pharmaceutical education	1
Cultural diversity and ethnic minority psychology	1
Educational sciences: theory & practice	1
Educational studies	1
International journal of psychology	1
Journal for the study of education and development	1
Journal of consumer research	1
Journal of counseling & development	1
Patient education and counseling	1
Psychologia	1
Relieve	1
Scan	1
The journal of genetic psychology	1
The journal of popular culture	1
Universitas psychologica	1
Toplam	16

Dergilerin konularına göre dağılım ise aşağıdaki Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Dergilerin konularına göre dağılımı

Dergi Konu İçeriği	Makale Sayısı	Yüzde
Psikoloji	7	44%
Eğitim	6	38%
Diğer	3	19%
Toplamlar	16	100%

Tablo 4 incelendiğinde dergilerin içerdiği konu kapsamı değerlendirildiğinde; 7 tanesinin (%44) psikoloji, 6 tanesinin (%38) eğitim ve geriye kalan 3 tanesinin (%19) ise diğer alanlarda olduğu görülmektedir. İncelenen makalelerin yayınlandığı dergilerin konu içeriklerinin çoğunlukla eğitim ve psikoloji gibi disiplinlerde olduğu görülmektedir.

4.2. Makalelerin yıllara ve ülkelere göre dağılımları

Tablo 5: Makalelerin yıllara göre dağılımı

Yıllar	Makale Sayısı	Yüzde
1998	1	6%
2002	1	6%
2007	1	6%
2009	1	6%
2011	1	6%
2012	2	13%
2013	1	6%
2014	1	6%
2015	2	13%
2016	2	13%
2017	3	19%
Toplamlar	16	100%

WoS ve Scopus atıf veritabanlarında sosyal bilimler alanında 1997-2017 yılları arasında yayınlanan ve başlığında "kültür ve empati" ile kültürlerarası ve empati" terimlerinin geçtiği makalelerin yayın yılına göre dağılımının gösterildiği Tablo 5'e göre yıllar arasında belirli bir düzenin olmadığı; fakat 2011 yılından itibaren düzenli bir dağılımın olduğu görülmekte olup tablodaki verilere göre, bu çalışmamız kapsamında belirlenen kriterlere uyan en çok çalışmanın yapıldığı yılların ise 2012 (%13), 2015-2016 (%13) ve 2017 (%19) yılları olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Makalelerin ülkelere göre dağılımı

Ülkeler	Makale Sayısı	Yüzde
ABD	7	44%
İspanya	2	13%
Japonya	2	13%
Türkiye	2	13%
Birleşik Devletler	1	6%
Çin	1	6%
Kolombiya	1	6%
Toplamlar	16	100%

Tablo 6’da ise çalışmaların yayınlandığı ülke dağılımları analiz edildiğinde; ölçütlere uyan yayınların çoğunun Amerika Birleşik Devletleri’nde (7 makale; %44) yapıldığı görülmüştür. İspanya, Japonya ve Türkiye’nin de aralarında bulunduğu ülkelerde makale sayıları kabul edilebilir bir oranda olduğu gözlemlenmiştir (her biri 2’şer makale ile; %13’lük dilimlerde).

4.3. Makalelerin araştırma türlerine göre dağılımları

Tablo 7: Makalelerin araştırma türlerine göre dağılımı

Araştırma Türü	Makale Sayısı	Yüzde
Nicel	12	75%
Nitel	4	25%
Toplamlar	16	100%

Tablo 7, WoS ve Scopus atıf veritabanlarında sosyal bilimler alanında 1997-2017 yılları arasında yayınlanan ve başlığında “kültür ve empati” ile kültürlerarası ve empati” terimlerinin geçtiği makalelerde başvurulan araştırma türleri incelendiğinde; büyük çoğunluğunda (12 makale; %75) nicel araştırma yöntemlerinin ve geriye kalan çalışmalarda (4 makale; %25) ise nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı gözlenmektedir.

4.4. Makalelerin örneklem büyüklüklerine göre dağılımları

Tablo 8: Makalelerin örneklem büyüklüklerine göre dağılımı

Örneklem Büyüklükleri Aralığı	Sıklık	Yüzde
1-500	10	77%
501-1000	2	15%
1001-1500	1	8%
Toplamlar	13	100%

Tablo 8, WoS ve Scopus atıf veritabanlarında sosyal bilimler alanında 1997-2017 yılları arasında yayınlanan ve başlığında “kültür ve empati” ile kültürlerarası ve empati” terimlerinin geçtiği makalelerin örneklem büyüklüklerine göre dağılımlarını yansıtmaktadır. Yayınlanmış makaleler için tercih edilen örnek büyüklüğü 1-500 arasında değişmektedir (yaklaşık %77). Bu bağlamda, araştırma yapılan konuların örneklemelerinin çok büyük değerler arasında olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda bundan sonra yapılacak çalışmaların örneklemelerinin büyük seçilmesi, gelecekteki çalışmalar için daha önemli olacağı öngörülebilir.

4.5. Makalelerin veri toplama araçlarına göre dağılımları

Tablo 9: Makalelerin veri toplama araçlarına göre dağılımı

Veri Toplama Aracı	Makale Sayısı	Yüzde
Anket	11	69%
Gözlem	4	25%
Anket, ses kaydı, görüşme	1	6%
Toplamlar	16	100%

Tablo 9’da veri toplama araçlarıyla ilgili dağılımlar sunulmaktadır, buna göre en fazla kullanılan veri toplama aracının anket (11 makale; %69) olduğu görülmektedir. Veri toplama aracı olarak gözlem aracını kullanan makale sayısı ise 4’dür (%25) ve 1 makalede (%6) ise üç tür aracın anket, ses kaydı ve görüşme tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Görüşme yapılan çalışmalarda görüşmeler yüz yüze yapılmış; gözlemler ise, video ile kayıt yapılarak ve ortamda bizzat bulunularak gerçekleştirilmiştir.

4.6. Makalelerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımları

Tablo 10: Makalelerin veri analiz yöntemlerine göre dağılımı

Veri Analiz Yöntemleri	Makale Sayısı	Yüzde
Betimsel istatistik	4	25%
Cronbach	4	25%
Anova	3	19%
Faktör analizi	2	13%
Cronbach & Anova	1	6%
Regresyon	1	6%
Korelasyon	1	6%
Toplamlar	16	100%

Tablo 10'da veri analiz yöntemleri ile ilgili dağılımlar incelendiğinde; çalışmalarda en fazla kullanılan analiz yöntemlerinin Betimsel İstatistik (4 makale; %25) ve Cronbach (4 makale; %25) yöntemlerinin olduğu görülmektedir. Bunları sırayla Anova (3 makale; %19) ve Faktör Analiz (2 makale; %13) yöntemleri izlemektedir. Cronbach & Anova (1 makale; %6), Regresyon (1 makale; %6) ve Korelasyon (1 makale; %6) analiz yöntemleri de birer çalışmada kullanılan yöntemler olarak görülmektedir.

Sonuç

Kültür alanında gerçekleştirilen çalışmaların en önemli odak noktası, diğer kültürü tanımak ve anlamaktır. Farklı kültürlerden kişilerle etkili bir şekilde iletişim kurabilmek için kültürlerarası yeterliliğe sahip olmak gerektiği ifade edilmektedir. Spitzberg (2000) kültürlerarası iletişim yeterliliğini, kişinin farklı kültürler içinde etkin ve uygun iletişim kurmasını sağlayan sosyal gelişim süreci olarak görmektedir. Wiseman (2002) ise kültürlerarası yeterliliğin farklı kültürden kişilerle uygun etkileşim kurmak için gerekli motivasyon ve beceri ile mümkün olabileceğini açıklamaktadır. Bu noktada Hammer vd.(2003) kültürlerarası yeterliliğin farklı kültürden kişiler gibi düşünme, hissetme ve hareket etme becerisi gerektirdiğini belirtmektedir. Tüm tanımlardan hareketle, kültürlerarası yeterlilik, kültürlerarası empati becerisine sahip olmayı gerektirmektedir.

Kültürlerarası yeterlilik ve empati konularına ilişkin olarak incelenen çalışmalarda araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yönteminin tercih edildiği göze çarpmaktadır. Çalışmaların örneklem büyüklüğü değerlendirildiğinde, araştırmacıların ulaşılması kolay olan, ve konuya daha uygun örneklem gruplarıyla çalıştıkları görülmektedir. Örneklem büyüklüğü belirlenirken kolay ulaşılabilir örneklem gruplarıyla değil, araştırmanın güvenilirliği ve dış geçerliğinin yükseltilmesini sağlayacak uygun sayıda birey veya gruplarla da çalışılması ve nitel yöntemlerden yararlanılması daha derinlemesine verilerin elde edilmesini sağlayabilir.

Bu bağlamda veri toplama araçları incelendiğinde, verilerin çoğunlukla anket ile toplandığı görülmekte olup, örneklem seçiminde de belirtildiği gibi, bu yöntemin seçilme nedeninin kolay veri toplama aracı olarak görülmesi, daha çok kişiye ulaşılabilme ve maliyet konularının daha uygun olması gösterilebilir. Veri toplama aracı olarak en fazla anketin kullanılmasından doğan sonuç ise veri analiz yöntemlerine yansımış ve analizlerde de daha çok betimsel istatistiklere başvurulmuştur.

Kültürel değerlerin çok daha fazla önem kazandığı günümüzde çok kültürlü bir anlayışın benimsenmesi ve kültürlerarası yeterliliğin geliştirilmesi en önemli beceri durumuna gelmiştir. Kültürlerarası yeterlilik, bir grup insanın yaşam yorumunun ardındaki çizgilerin, kod veya anlam yaratması olarak kültürün anlaşılmasına dayanır (Gertsen, 2006, 341). Bu anlamda kültürlerarası empati becerisinin kazanılması, kişilerin farklı kültürel değerleri öğrendiği ve varlığını kabul ettiği kültürel duyarlılık ve farklı kültürleri anladığı farkındalık aşamalarına ulaşması gerekmektedir. Global köyde başarılı ve etkili iletişimin şartı kültürlerarası empatidir (Chen & Starosta, 1997). Bu bağlamda çalışma kapsamında incelenen araştırmalar değerlendirildiğinde ilgili kavramlara yönelik çalışmaların çoğunun nüfusu yoğun olan ülkelerde yapıldığı görülmektedir; bunun nedeni buralarda yaşayan birbirinden farklı kültürel değerlere sahip insanların yaşam göstermesi olarak değerlendirilebilir. Etnik çeşitliliğin arttığı ülkelerde, arkadaşlarla, komşularla veya iş ortamında bulunan kişilerle, kısacası iletişim kurulan tüm bireylerle kültürlerarası anlamda başarılı ilişkiler kurulması, farklılıklarla etkili ve olumlu bir şekilde anlaşma yeteneğine bağlıdır (Fantini, 2000, 25). İncelenen çalışmaların çoğunun eğitim ve psikoloji alanlarının konularını içeren dergilerde yayınlandığı gözlemlenmiştir. Çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise *kültür ve empati, kültürlerarası empati* kavramlarına yönelik araştırmaların günümüze doğru giderek artış gösterdiği görülmektedir. Lontas & Siegel (2018)'e göre, kültürlerarası (iletişimsel) yeterliliğin önemi, gelişiminin önündeki engeller olarak incelenmektedir. Çok kültürlü ortamların sadece varoluşunun kültürlerarası (iletişimsel) yeterliliğin beceri gelişimini teşvik etmek için yeterli olmadığı tartışılmaktadır. Gelecek çalışmalar için kültürlerarası yeterlilik ile ilgili kültürlerarası empati gelişimi için aşamaların tanımlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aaker, J. L., & Williams, P. (1998). Empathy Versus Pride: the Influence of Emotional Appeals Across Cultures. *Journal of Consumer Research*, 25(3), 241-261.
- Barr, J., & Higgins-D'Alessandro, A. (2007). Adolescent Empathy and Prosocial Behavior in the Multidimensional Context of School Culture. *The Journal of Genetic Psychology*, 168(3), 231-250.
- Bennett, J. M., & Bennett, M. J. (2001). Developing Intercultural Sensitivity: An Integrative Approach to Global and Domestic Diversity. *The Diversity Symposium, Diversity Collegium*, Bentley College, Waltham, Mass. , 1-44.
- Bennett, J. M., & Bennett, M. J. (2004). Developing intercultural sensitivity: An integrative approach to global and domestic diversity. D. Landis, J. M. Bennett, & M. J. Bennett (Eds.), *Handbook of intercultural training*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Bennett, J. M., Bennett, M. J., & Allen, W. (2003). Developing Intercultural Competence in the Language Classroom. D. L. Lange & R. M. Paige (Eds.). *Culture as the Core Greenwich*. CT: Information Age Publishing.
- Bennett, M. J. (1991). Developing intercultural sensitivity. *Training and Culture Newsletter*, 3(5), 4-16.
- Bennett, M.J. (1979). *Overcoming the golden rule: Sympathy and empathy*. D. Nimmo (Ed.), Communication Yearbook 3, Beverly Hills, CA: Sage.
- Bennett, M.J. (1986). A developmental approach to training for intercultural sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 10, 179-196.
- Bhawuk, D. P., & Brislin, R. (1992). The measurement of intercultural sensitivity using the concepts of individualism and collectivism. *International Journal of Intercultural Relations*, 16(4), 413-436.
- Broome, B.J. (1991). Building shared meaning: Implications of a relational approach to empathy for teaching intercultural communication. *Communication Education*, 40, 235-249.
- Bush, V.D.; Rose, G.M.; Gilbert, F. & Ingram, T.N. (2001). Managing Culturally Diverse Buyer-Seller Relationships: The Role of Intercultural Disposition and Adaptive Selling in Developing Intercultural Communication Competence. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 29(4), 391-404.
- Calloway-Thomas, C. (2010). *Empathy in the Global World, Intercultural Perspective*. UK: Sage Publications.
- Chen, G. (1997). *A Review of the Concept of Intercultural Sensitivity*. Hawaii: Biennial Convention Of Pacific and Asian Communication Association.
- Chen, G.M. & Starosta, W.J. (1998-9). A review of the concept of intercultural awareness. *Human Communication*, 2, 27-54.
- Çilingir, A. (2017). İletişim Alanında İçerik Analizi Yöntemi Kullanılarak Yapılan Yüksek Lisans Ve Doktora Tezleri Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi "akademia"*, 5(1), 148-160.
- Davis, M. H. (1983a). A Multidimensional Approach to Individual Differences in Empathy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126.
- Davis, M. H. (1983b). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126.
- Davis, M.H. (1996). *Empathy: A social psychological approach*. Boulder, CO: Westview Press.
- DeTurk, S. (2001) Intercultural empathy: Myth, competency, or possibility for alliance building? *Communication Education*, 50(4), 374-384.
- Doğan, H., Üngüren, E., & Algür, S. (2010). Öfke ve empati ilişkisine yönelik otel zincirinde bir araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 277-298.
- Duan, C., Hill, C.E. (1996). The Current State of Empathy Research. *Journal of Counseling Psychology*, 43(3), 261-274.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A. (1990). Empathy: Conceptualisation, measurement, and relation to prosocial behavior. *Motivation and Emotion*, 21(2), 65-86.
- Fantini, A. E. (2000). *A Central Concern: Developing Intercultural Competence*, SIT Occasional Papers Series Addressing Intercultural Education, Training & Service, Vermont, USA.
- Gertsen, M.C. (2006). Intercultural competence and expatriates, *The International Journal of Human Resource Management*, 1:3, 341-362, DOI: [10.1080/09585199000000054](https://doi.org/10.1080/09585199000000054)
- Gladstein, G.A. (1983). Understanding empathy: Integrating counseling, developmental, and social psychology perspectives. *Journal of Counseling Psychology*, 30, 467-482.
- González-González, H., Álvarez-Castillo, J.-L., & Fernández-Camirero, G. (2015). Desarrollo y validación de una escala de medida de la empatía intercultural. *Relieve*, 21(2), 1-18.
- Hammer M R, Bennett M J and Wiseman R (2003). Measuring Intercultural Sensitivity: The Intercultural Development Inventory. *International Journal of Intercultural Relations*, 27(4), 421-443.
- Kartarı, A. (2006). *Farklılıklarla Yaşamak, Kültürlerarası İletişim*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Kim, Y. Y. (2008). Intercultural personhood: Globalization and a way of being. *International Journal of Intercultural Relations*, 32(4), 359-368.
- Kim, Y.Y. (1991). Intercultural communication competence: A systems -theoretic view. S. Ting-Toomey, F. Korzeny (Ed.). *Cross-cultural interpersonal communication*. Newbury Park, CA: Sage.
- Kunyk, D., Olson, J.K. (2001). Clarification of conceptualizations of empathy. *Journal of Advanced Nursing*, 35 (3), 317-325.
- Liontas, J. I. and Siegel, M. (2018). *Speaking and the Development of Intercultural Communication Skills*. In The TESOL Encyclopedia of English Language Teaching (eds J. I. Liontas, T. International Association and M. DelliCarpini). doi:10.1002/9781118784235.eelt0252
- Masto, M. (2015). Empathy and Its Role In Morality. *The Southern Journal of Philosophy*, 53(1), 74-96.
- Mead, G. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Montag, C., Gallinat, J. & A. (2008). Theodor Lipps and the Concept of Empathy: 1851-1914. *American Journal of Psychiatry*, 165(10), 1261.
- Neumann, M., Bensing, J., Mercer, S., Ernstmann, N., Ommen, O., & Pfaff, H. (2009). Analyzing the "nature" and "specific effectiveness" of clinical empathy: A theoretical overview and contribution towards a theory-based research agenda. *Patient Education and Counseling*, 74(3), 339-346.
- Peifer, J. S., Lawrence, E. C., Williams, J. L., & Leyton-Armakan, J. (2016). The Culture of Mentoring: Ethnocultural Empathy and Ethnic Identity in Mentoring for Minority Girls. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 22(3), 440-446.
- Riess, H., Kelley, J. M., Bailey, R. W., Dunn, E. J., & Phillips, M. (2012). Empathy training for resident physicians: A randomized controlled trial of a neuroscience-informed curriculum. *Journal of General Internal Medicine*, 27(10), 1280-1286.
- Rosenberg, M. B. (2003). *Life-Enriching Education: Nonviolent Communication Helps Schools Improve Performance, Reduce Conflict, and Enhance Relationships*. Encinitas: PuddleDancer Press.
- Spitzberg, B. H. (2000). A Model of Intercultural Communication Competence. *Intercultural Communication: A Reader*, 9, 375-387.
- Ting-Toomey, S. (1999). *Communication across cultures*. New York: Guilford.
- Triandis, H. C. (1977). Theoretical framework for evaluation of cross-cultural training effectiveness. *International Journal of Intercultural Relations*, 1, 19-45.
- Williams, T. R. (2005). Exploring the Impact of Study Abroad on Students' Intercultural Communication Skills: Adaptability and Sensivity. *Journal of Studies in Intercultural Education*, 9 (4), 356-371.
- Wiseman, R. L. (2002). Intercultural Communication Competence. Gudykunst, W.B. and Mody, B. (Ed), *Handbook of International and Intercultural Communication (Second Edition)*. California: Sage Publications.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları. *İletişim Araştırmalarında Yöntemler: Uygulama ve Örneklerle*. Konya: Literatürk Akademia.
- Zakaria, N. (2000). The effects of cross-cultural training on the acculturation process or the global workforce. *International Journal of Manpower*, 21(6), 492-510.
- Zhu, H. (2011). From Intercultural Awareness to Intercultural Empathy. *English Language Teaching*, 4 (1), 116-119.